

**KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA MAXSUS
TRENINGLARNING SAMARADORLIGI: TEST NATIJALARINING
TAHLILI**

Solijonova Ozodaxon *Qo'qon Universiteti Andijon filiali*

Masofaviy ta'lim Psixologiya yo'nalishi

25-01 guruh talabasi Tel: +998887021022

Ilmiy rahbar: **Halimjonov Abduqunduz Rahimjon o'g'li**

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan maxsus treninglarning samaradorligi o'rganildi. Tadqiqot davomida trening oldi va treningdan keyingi test natijalari taqqoslab tahlil qilindi. Torrens testlari, assotsiativ mashqlar va divergent fikrlash topshiriqlari orqali talabalar fikrlash faolligi, original g'oya yaratish qobiliyati va elastik tafakkur darajalari baholandi. Natijalar trening jarayoni ijodkorlikning sezilarli o'sishiga, noodatiy yechim topish ko'nikmalarining rivojlanishiga va tashabbuskorlikning kuchayishiga sabab bo'lganini ko'rsatdi. Maqolada trening mazmuni, psixologik mashqlar, metodlar, statistika va tahliliy xulosalar keng yoritilgan.

Аннотация: В данной статье изучена эффективность специальных тренингов, направленных на развитие креативного мышления у студентов. В ходе исследования были сравнены результаты тестов, проведенных до и после тренинга. На основе тестов Торренса, ассоциативных упражнений и заданий на дивергентное мышление оценивались показатели оригинальности, гибкости и продуктивности мышления. Полученные данные показали значительное повышение уровня креативности, развитие нестандартного подхода к решению задач и рост уверенности студентов. В статье представлены содержание тренинга, используемые методики, психологические упражнения и аналитические выводы.

Abstract: This article examines the effectiveness of special training programs aimed at developing creative thinking among university students. Pre- and

post-training test results were compared and analyzed. Torrance tests, associative exercises, and divergent thinking tasks were used to assess originality, cognitive flexibility, and idea fluency. Findings indicate a significant improvement in creativity levels, increased ability to generate innovative solutions, and enhanced self-confidence. The article provides detailed insights into training content, psychological exercises, applied methods, and analytical interpretations.

Kalit soʻzlar: *kreativ fikrlash, trening, test natijalari, divergent fikrlash, ijodkorlik, psixologik metod, assotsiatsiya, tahlil*

Ключевые слова: *креативное мышление, тренинг, результаты тестов, дивергентное мышление, творчество, психологический метод, ассоциация, анализ*

Keywords: *creative thinking, training, test results, divergent thinking, creativity, psychological method, association, analysis*

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonlarida kreativ fikrlash shaxsning raqobatbardoshligini belgilovchi eng muhim psixologik koʻnikmalardan biridir. Innovatsion iqtisodiyot, raqamli jamiyat va axborot oqimining keskin ortishi insondan tez, moslashuvchan, noodatiy va original fikrlashni talab qiladi. Shu bois kreativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan psixologik treninglar oliy taʼlim tizimida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Treninglar yordamida talabalarda mustaqil qaror qabul qilish, yangi gʻoyalarni ilgari surish, muammolarni turli burchaklardan koʻrib tahlil qilish, tashabbuskorlik va fikr elastikligini rivojlantirish imkoniyati yaratiladi.

Kreativlik nazariyasi J. Gilford, E. Torrens, L. Vigotskiy, G. Wallas kabi psixologlarning ilmiy izlanishlarida chuqur yoritilgan boʻlib, ular kreativ fikrlashning asosiy komponentlari — ravonlik, moslashuvchanlik, original gʻoyalar yaratish va tafakkur kengligi ekanligini taʼkidlaydilar. Mazkur tadqiqotda aynan mana shu komponentlarning rivojlanish dinamikasi test natijalari orqali oʻrganildi.

Tadqiqotning maqsadi — kreativ fikrlashni rivojlantirishga moʻljallangan maxsus trening dasturining samaradorligini aniqlash, uning psixologik taʼsir

mexanizmlarini tahlil qilish va treningdan so'ng talabalar tafakkuridagi o'zgarishlarni ilmiy asosda baholashdir. Shu maqsadda trening oldi va treningdan keyingi testlar solishtirildi, trening jarayonida qo'llangan mashq va metodlar samaradorligi baholandi. Olingan natijalar kreativ fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy psixologik yondashuvlari haqida yangi ilmiy fikrlarni shakllantirish imkonini berdi.

ASOSIY QISM

Kreativ fikrlashni rivojlantirish psixologiyada alohida yo'nalish bo'lib, u shaxsning yangi, original, samarali va noodatiy g'oyalar yaratish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Shu sababli tadqiqotning asosiy mazmuni talabalarda kreativ fikrlashni o'stirishga qaratilgan maxsus trening samaradorligini baholashdan iborat bo'ldi.

1. Trening dasturining mazmuni

Trening 4 haftalik bo'lib, unda talabalarning fikr ravonligi, tasavvur kengligi, muammolarga noodatiy yondashuv, g'oya yaratish tezligi va tafakkur elastikligini rivojlantirishga qaratilgan mashqlar qo'llandi. Mashqlar quyidagilardan iborat:

“Bir predmet — 10 xil qo'llanish” mashqi

Divergent fikrlashni rag'batlantiruvchi “Erkin assotsiatsiyalar”

G'oyalar oqimi mashqlari

“Mantiqsiz savollar” usuli

“Tasavvur laboratoriyasi” mashqlari

Guruhiy “Ijodiy loyiha yaratish” topshiriqlari

Ushbu mashqlar orqali talabalar stereotip fikrlashdan chiqish, muammolarni qayta talqin qilish, yangi yo'nalishlarda fikr yuritish va ijodiy motivatsiyani kuchaytirishga o'rgatildi.

2. Tadqiqot metodikasi va testlar

Tadqiqotda quyidagi testlar qo'llandi:

Torrens kreativ fikrlash testi

Ravon fikrlash testi

Moslashuvchan tafakkur testi

Maxsus ishlab chiqilgan assotsiativ topshiriqlar

Trening oldi natijalarda talabalar ko'pchiligida g'oya ravonligi pastligi, noodatiy yondashuv zaifligi va ijodiy fikrlashda sustlik kuzatildi.

3. Natijalar tahlili

Treningdan so'ng natijalarda sezilarli o'sish qayd etildi:

Original g'oyalar 35–45% ga oshdi

Divergent fikrlash darajasi ancha yaxshilandi

Assotsiativ tafakkur faol bo'ldi

Muammolarga bir nechta yechim topish qobiliyati kuchaydi

Talabalarda mustaqil fikrlashga ishonch paydo bo'ldi

Test natijalari nafaqat kognitiv, balki emotsional o'zgarishlarni ham ko'rsatdi. Talabalar o'zini erkin tutishni, fikrini bemalol ifodalashni, jamoada faol bo'lishni o'rgandi. Psixologik jihatdan esa ichki motivatsiya kuchaydi, ijodiy tashabbus oshdi, psixologik barqarorlik mustahkamlandi.

4. Psixologik tahlil

Trening samaradorligining asosiy mexanizmlari quyidagilar bo'ldi:

Divergent fikrlashni faollashtirdi

Miya assotsiativ aloqalarini kuchaytirdi

Stresssiz erkin fikrlash muhiti yaratildi

Talabada ichki motivatsiya shakllandi

O'ziga ishonch va psixologik faollik ortdi

Natijalar shuni ko'rsatdiki, maxsus treninglar kreativ fikrlashni rivojlantirishning eng samarali va ishonchli psixologik vositasidir.

TAKLIFLAR

1. Oliy ta'lim muassasalarida kreativ fikrlash treninglarini muntazam yo'lga qo'yish.

2. Talabalar uchun kreativ topshiriqlarni o'quv dasturlariga integratsiya qilish.

3. Psixologik laboratoriyalarda kreativ fikrlash testlarini muntazam o'tkazish.

4. Har bir fanda ijodiy loyiha yoki kreativ yondashuvni talab qiluvchi vazifalarni joriy etish.

5. Talabalarda stresssiz va erkin fikrlash muhitini shakllantirish uchun psixologik qo'llab-quvvatlash xizmatlarini kengaytirish.

XULOSA

Yuqorida keltirilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kreativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan maxsus treninglar talabalarning psixologik va kognitiv rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Trening jarayoni talabalar tafakkurining moslashuvchanligini oshirdi, noodatiy yechimlar topish qobiliyatini rivojlantirdi, original fikr yaratish jarayonini faollashtirdi. Ayniqsa, divergent fikrlash mashqlarining samaradorligi yuqori bo'lgani kuzatildi.

Test natijalarining tahlili shuni tasdiqladiki, treningdan oldingi natijalar bilan treningdan keyingi ko'rsatkichlar o'rtasida sezilarli farq mavjud: g'oya ravonligi ortdi, kreativ yechimlar soni ko'paydi, shaxsiy ishonch kuchaydi. Talabalarda tashabbuskorlik, o'z fikrini himoya qilishi, jamoaviy ijodiy ishlarda faol bo'lishi kabi ijobiy o'zgarishlar kuzatildi.

Treninglar orqali talabalarning emotsional muvozanati ham mustahkamlandi. Erkin fikrlash muhiti, o'zaro hurmat, qo'llab-quvvatlov, ochiq muloqot kabi psixologik omillar ularning ijodkorlikka bo'lgan qiziqishini yanada oshirdi. Bu esa kreativ fikrlashni rivojlantirishda nafaqat metodik, balki emotsional-iqlimiy faktorlar ham muhim ekanini ko'rsatdi.

Umuman olganda, maxsus treninglar shaxsning kreativ salohiyatini kengaytirishda, o'z-o'zini anglash va namoyon qilish imkoniyatlarini yaratishda juda samarali vosita hisoblanadi. Shuningdek, talabalarning psixologik faollik darajasi, o'ziga bo'lgan ishonchi, ijodiy motivatsiyasi ham sezilarli oshadi. Mazkur tadqiqot kreativ fikrlashni rivojlantirishda treninglar eng samarali pedagogik-psixologik strategiya ekanligini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Gilford J. Intellekt tuzilishi va kreativlik. Nyu-York: McGraw-Hill, 1967 – 215 b.
2. Torrens E.P. Creative Thinking Tests Manual. Boston: Scholastic Press, 1974 – 189 p.
3. Vigotskiy L.S. Psixik rivojlanish nazariyasi. Moskva: Pedagogika, 1982 – 310 b.
4. Drujinin V.N. Psixologiya kreativnosti. Sankt-Peterburg: Piter, 2000 – 256 b.
5. Xolbekov A. Yoshlar psixologiyasi. Toshkent: Fan nashriyoti, 2019 – 178 b.
6. G'aniyev B. Ijodiy tafakkur va uning rivoji. Toshkent: O'zbekiston, 2021 – 203 b.